

ПРОЦЕСУАЛЬНІ ТА ОРГАНІЗАЦІЙНІ ФОРМИ ВЗАЄМОДІЇ СЛІДЧОГО І ПРОКУРОРА ПІД ЧАС РОЗСЛІДУВАННЯ КОРУПЦІЙНИХ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ

Дрозд Віталій Юрійович

кандидат юридичних наук,

*науковий співробітник науково-дослідної лабораторії
з проблем запобігання кримінальним правопорушенням*

факультету № 3

*Донецький державний університет внутрішніх справ
м. Кривийницький, Україна*

Важливим суб'єктом взаємодії із слідчим є процесуальний керівник – прокурор.

У межах кримінального провадження прокурори виконують функцію процесуального керівництва. Під час здійснення процесуального керівництва, прокурор реалізує ряд прав та виконує свої обов'язки безпосередньо під час проведення процесуальних дій (слідчих або негласних (слідчих) дій). Він уповноважений давати рекомендації чи вказівки дізнавачу або слідчому, звертати увагу на недоліки допущені під час їх роботи, проводити самостійно конкретні процесуальні дії та обов'язково виступає контролюючою ланкою прийнятих рішень органів досудового розслідування [1, с. 305–306].

Прокурорам – процесуальним керівникам для виконання функції процесуального керівництва органами дізнання і досудового слідства надаються широкі владно-розпорядчі повноваження кримінального процесуального характеру, визначені у ч. 2 ст. 36 КПК України. А саме: доручати органу досудового розслідування проведення розслідування конкретного кримінального правопорушення; доручати слідчому, органу досудового розслідування проведення у встановлений прокурором строк слідчих (розшукових) дій, негласних слідчих (розшукових) дій, інших процесуальних дій; давати вказівки щодо проведення таких дій; брати безпосередню участь в цих діях; скасовувати незаконні та необгрунтовані постанови слідчих; ініціювати перед керівником органу досудового розслідування питання про відсторонення слідчого від проведення досудового розслідування та призначення іншого слідчого за наявності підстав для його відводу або у випадках неефективного досудового розслідування; погоджувати або відмовляти у погодженні клопотань слідчого до слідчого судді про проведення слідчих

(розшукових) дій, негласних слідчих (розшукових) дій, інших процесуальних дій у випадках, передбачених КПК України та ін. [2].

З позиції Г.О. Гончарука, формами взаємодії прокурора, який здійснює функцію процесуального керівника, зі слідчим під час розслідування пропозиції, обіцянки або надання неправомірної вигоди є:

- своєчасний взаємний обмін службовою (оперативною та слідчою) інформацією між суб'єктами взаємодії під час кримінального провадження;

- спільна розробка загального плану розслідування кримінального правопорушення та планів проведення окремих слідчих (розшукових) та негласних слідчих (розшукових) дій;

- своєчасне оформлення відповідних процесуальних документів (клопотань, постанов, запитів, доручень), необхідних для кримінального провадження;

- спільне проведення слідчих (розшукових) та негласних слідчих (розшукових) дій;

- невідкладне процесуальне закріплення результатів проведення слідчих (розшукових) або негласних слідчих (розшукових) дій;

- спільне обговорення результатів слідчих (розшукових) та негласних слідчих (розшукових) дій з погляду висунення і перевірки слідчих версій [3, с. 157].

В.І. Жукова, досліджуючи форми взаємодії детективів НАБУ з контролюючими органами та їх посадовими особами, пропонує наступну класифікацію:

- компетенційна (відповідно обов'язків НАБУ, які реалізують):

- взаємодія під час здійснення оперативно-розшукових заходів з метою попередження, виявлення, припинення та розкриття кримінальних правопорушень, віднесених законом підслідності, а також в оперативно-розшукових справах, витребуваних від інших правоохоронних органів;

- взаємодія в процесі здійснення досудового розслідування кримінальних правопорушень, віднесених законом до підслідності, а також проведення досудового розслідування інших кримінальних правопорушень у випадках, визначених законом;

- взаємодія під час здійснення інформаційно-аналітичної роботи з метою виявлення та усунення причин й умов, що сприяють вчиненню кримінальних правопорушень, віднесених до підслідності НАБУ;

- взаємодія в процесі забезпечення особистої безпеки працівників НАБУ й інших визначених законом осіб, захист від протиправних посягань на осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві, у підслідних кримінальних правопорушеннях;

– взаємодія в процесі вжиття заходів щодо виявлення необґрунтованих активів і збору доказів їх необґрунтованості;

- за ступенем відкритості:

- гласна – під час досудового розслідування в процесі інформаційно-аналітичної роботи, пошуку необґрунтованих активів і збору доказів їх необґрунтованості, збору матеріалів для вирішення питання про пред’явлення позову про визнання недійсними угод;

- негласна – під час проведення оперативно-розшукових заходів в оперативно-розшуковій справі, негласних (слідчих) дій у кримінальному провадженні в процесі забезпечення особистої безпеки працівників Національного бюро та інших визначених законом осіб, захист від протиправних посягань на осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві;

- з обмеженим доступом – під час взаємодії в процесі виконання різних обов’язків у випадку обмеження суб’єктом взаємодії доступу до інформації грифом «для обмеженого користування», з огляду на її зміст та ін. [4, с. 113].

На думку В. Шмітька, найпоширенішими формами взаємодії слідчого з прокурором під час досудового розслідування корупційних кримінальних правопорушень, є: спільний аналіз наявних матеріалів, зібраних доказів, їх перевірка й визначення спланованих дій щодо виявлення та закріплення нових доказів у межах предмета доказування; спільне стратегічне планування розслідування і тактичне планування комплексу конкретних слідчих (розшукових) та процесуальних дій; спільне або розподілене проведення окремих слідчих та процесуальних дій; узгоджене планування негласних слідчих (розшукових) дій та вирішення питання щодо надання доручень на їх проведення відповідним оперативним підрозділам; періодичні наради й постійне інформування слідчим про стан досудового розслідування, обсяг зібраних доказів, проблеми доказування тощо; складання та погодження основних процесуальних документів кримінального провадження (повідомлень про підозру, клопотань, постанов, обвинувальних актів); спільне визначення остаточної правової кваліфікації кримінального правопорушення в повідомленні про підозру, обвинувальному акті; спільний аналіз причин та умов, що сприяють вчиненню корупційних кримінальних правопорушень з подальшим внесенням відповідних подань з метою їх усунення тощо [5, с. 107].

Проаналізувавши зазначені позиції, у контексті власного дослідження вважаємо, що види і форми взаємодії слідчого з прокурором під час розслідування корупційних кримінальних правопорушень, вчинених працівниками правоохоронних органів, слід не просто перелічити,

так як їх перелік не є вичерпним, а згрупувати за напрямками такої взаємодії, зокрема:

1) інформаційна взаємодія (своєчасний взаємний обмін відомостями організаційного характеру, відомостями, отриманими у результаті проведення процесуальних дій та інформацією оперативно-розшукового характеру; постійне інформування слідчим прокурора про хід досудового розслідування; спільне обговорення результатів слідчих та НСРД з погляду уточнення або коректування слідчих версій);

2) планування кримінального провадження (спільна розробка загального плану розслідування; погодження тактичного плану проведення конкретних слідчих (розшукових) та негласних слідчих (розшукових) дій; спільне визначення обсягу доказів, завдань та напрямів їх збирання);

3) процесуальна взаємодія (прийняття спільних рішень щодо підозри, остаточної кваліфікації правопорушення, направлення справи до суду тощо; оформлення доручень на проведення НСРД уповноваженим оперативним підрозділом);

4) аналітична та управлінська взаємодія (проведення спільних нарад, зокрема стратегічних і тактичних; аналіз зібраних доказів).

Отже, взаємодія слідчого з процесуальним керівником – прокурором під час розслідування корупційних кримінальних правопорушень, вчинених працівниками правоохоронних органів, має системний, багатоаспектний характер і охоплює інформаційний, плановий, процесуальний та аналітико-управлінський напрями. Прокурор, реалізуючи функцію процесуального керівництва, не лише здійснює контроль за законністю рішень органів досудового розслідування, а й бере безпосередню участь у формуванні стратегії й тактики розслідування, погодженні процесуальних рішень, організації та координації слідчих і негласних слідчих (розшукових) дій. Запропоноване групування форм взаємодії дозволяє систематизувати їх зміст, уникнути фрагментарного підходу та сприятиме підвищенню ефективності досудового розслідування корупційних кримінальних правопорушень.

Література:

1. Голосов С. С. Процесуальне керівництво прокурором на стадії досудового розслідування. *Актуальні проблеми політики*. 2015. Вип. 55. С. 300–307.

2. Кримінальний процесуальний кодекс України : прийнятий 13 квіт. 2012 р. № 4651-VI. *Верховна Рада України* : [сайт]. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>

3. Гончарук Г. О. Методика розслідування пропозиції, обіцянки або надання неправомірної вигоди службовій особі : дис. ... канд.

юрид. наук : 12.00.09. Харківський національний університет внутрішніх справ. Харків, 2021. 252 с.

4. Жукова В. І. Взаємодія підрозділів детективів Національного антикорупційного бюро України з контролюючими органами під час досудового розслідування : дис. ... д-ра філософії : 081 – Право. Київ : Нац. акад. внутр. справ, 2023. 277 с.

5. Шмітько В. Організаційно-правові та психологічні основи взаємодії слідчого та прокурора під час розслідування корупційних кримінальних правопорушень. *Юридична психологія*. 2024. № 2 (35). С. 100–111. DOI: 10.33270/03243502.100.

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-580-1-31>

ЗЛОЧИННА НЕДБАЛІСТЬ ЧИ ФОРС-МАЖОР? АНАЛІЗ СУБ'ЄКТИВНОЇ СТОРОНИ ПРАВОПОРУШЕНЬ ІЗ ВІЙСЬКОВИМ МАЙНОМ

Лаврьонов Роман Петрович

керуючий адвокатського бюро «Lavronov legal group»

Проблематика кваліфікації правопорушень, пов'язаних із військовим майном, набуває особливої актуальності в умовах воєнного стану. Збройна агресія Російської Федерації проти України обумовила зростання кількості випадків неправомірного використання, знищення або пошкодження військового майна, що зумовлює необхідність чіткого розмежування злочинної недбалості та дії в умовах форс-мажору. У правозастосовній практиці це питання викликає значні труднощі, оскільки в ситуаціях бойових дій оцінка суб'єктивної сторони правопорушення значною мірою залежить від обставин конкретного випадку, рівня загрози та можливості військовослужбовця запобігти шкоді.

Згідно зі ст. 425 Кримінального кодексу України, злочинна недбалість у військовій сфері визначається як невиконання або неналежне виконання військовою службовою особою обов'язків через несумлінне ставлення до служби, що спричинило тяжкі наслідки. Водночас форс-мажорні обставини можуть виключати кримінальну відповідальність, якщо особа діяла в умовах крайньої необхідності або непереборної сили, що унеможливлювали виконання наказу чи дотримання військових стандартів. Проблематика розмежування цих понять зумовлює неоднозначність правозастосування, що підтверджується як судовою